

SOSIAALI- JA TERVEYSVALIOKUNNAN MIETINTÖ 34/2010 vp

Hallituksen esitys laiksi sairausvakuutuslain muuttamisesta sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 19 päivänä lokakuuta 2010 lähettänyt sosiaali- ja terveysvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen laiksi sairausvakuutuslain muuttamisesta sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 198/2010 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- hallitussihteeri Pekka Humalto, sosiaali- ja terveysministeriö
- lakimies Pirkko Sihvonen, Kansaneläkelaitos
- kehityspäällikkö Majjaliisa Takanen, Eläketurvakeskus

- asiantuntija Johan Åström, Elinkeinoelämän keskusliitto EK
- lakimies Heli Puura, Toimihenkilökeskusjärjestö STTK ry
- johtaja Rauno Vanhanen, Suomen Yrittäjät
- kuntoutusjohtaja Tiina Johansson, Mielenterveyden keskusliitto ry
- varapuheenjohtaja Riitta Sauni, Suomen Työterveyslääkäriyhdistys ry
- ylilääkäri Jukka Kivekäs, Keskinäinen Työeläkevakuutusyhtiö Varma.

Lisäksi Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry on antanut kirjallisen lausunnon.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi sairausvakuutuslakia siten, että sairauspäivärahan enimmäisajan täyttymisestä huolimatta päivärahaa voitaisiin maksaa, jos henkilö palaa työhön ja hänen aikaisempi sairautensa uusiutuu aiheuttaen työkyvyttömyyttä. Edellytyksenä olisi, että sairaus uusiutuu työssäolon jatkuttua yhtäjaksoisesti vähintään 30 päivää. Tällöin sairauspäivärahaa maksettaisiin omavastuuajan jälkeen yhdessä tai useammassa jaksossa yhteensä enintään 50 arkipäivältä.

Kansaneläkelain mukainen työkyvyttömyyseläke ei olisi enää sairauspäivärahan estävä

etuus, vaan eläke vähennettäisiin sairauspäivärahasta. Lain tasolla säädettäisiin kansainvälisessä adoptiossa vanhempainrahan edellytyksenä olevasta viranomaisluvasta.

Lisäksi esityksessä ehdotetaan muutettaviksi työntekijän eläkelakia, merimieseläkelakia, yrittäjän eläkelakia ja maatalousyrittäjän eläkelakia. Nämä muutokset ovat teknisiä.

Esitys liittyy valtion vuoden 2011 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä heinäkuuta 2011. Vanhempainrahaa koskeva

sairausvakuutuslain muutos tulisi kuitenkin voimaan jo 1 päivänä tammikuuta 2011.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Valiokunta pitää tärkeänä työurien pidentämistä ja osatyökykyisten mahdollisimman laajamittaista työelämään osallistumista. Hallituksen esitys tukee näitä tavoitteita. Esitys merkitsee, että henkilölle, joka palaa työhön saatuaan sairauspäivärahaa 300 päivän enimmäisajan, voidaan maksaa päivärahaa, jos hänen aikaisempi sairautensa uusiutuu ennen kuin hän on ehtinyt olla työssä 12 kuukauden ajan. Sairauspäivärahan enimmäisaikasäännösten joustavoittamisella tuetaan sellaisten henkilöiden työelämässä pysymistä, joilla on aika ajoin lyhyitä työkyvyttömyysjaksoja aiheuttava sairaus.

Uudistus vähentää työnantajan taloudellista riskiä osatyökykyisen työllistämisessä. Kun työnantaja ottaa töihin vuoden sairaana olleen henkilön, työnantaja saa sairauspäivärahan, jos työntekijälle tulee saman sairauden johdosta poissaoloja. Vaikka lainmuutos tulee esitetyn arvon mukaan koskemaan vain pientä henkilömäärää, se voi auttaa paluuta työelämään pitkän sairausloman jälkeen ja siten eräissä tilanteissa ehkäistä tai siirtää työkyvyttömyyseläkkeelle hakeutumista.

Valiokunta korostaa kuitenkin, että pitkältä sairauslomalta paluun onnistumisen kannalta on keskeistä töiden organisointi työpaikalla siten, että osatyökykyisille on tarjolla terveyteen ja toimintakykyyn nähden sopivaa työtä. Pitkittyviin sairauslomiin tulisi myös puuttua työpaikalla jo varhaisemmassa vaiheessa kuin vuoden sairausloman jälkeen. Tilastojen mukaan esimerkiksi puoli vuotta sairauslomalla olleista vain noin puolet palaa takaisin työhön.

Sairausvakuutuslakiin aiemmin hyväksytyt muutokset (StVM 26/2010 vp — HE 67/2010 vp) mukaan ensi vuodesta alkaen työpaikoilla tulee olla käytössä sairauspoissaolojen seuranta-

malli. Lisäksi työpaikan ja työterveyshuollon on sovittava työkyvyn hallinnan, seurannan ja varhaisen tuen käytännöistä ja toimintatavoista, joita työpaikalla noudatetaan. Valiokunta pitää näitä toimia keskeisinä, kun työkyvyttömyyseläkejä halutaan vähentää.

Valiokunta huomauttaa, että lakiehdotuksen mukaan oikeus uuteen sairauspäiväraajaksoon 300 päivän enimmäismäärän täyttymisen jälkeen on vasta 30 päivän yhtäjaksoisen työssäolon jälkeen. Vakuutetun kannalta on sattumanvaraista, tapahtuuko sairauden uusiutuminen niin, että lain vaatimus aikarajasta täyttyy. Lisäksi työskentelyn yhdenjaksoisuuden todentaminen voi käytännössä olla vaikeaa erityisesti yrittäjien ja muiden omaa työtään tekevien osalta. Samoin uudelleen sairastuminen ei välttämättä ajoitu oikein suhteessa siihen vaatimukseen, että uuden 50 päivän sairauspäiväraajakson jälkeen on oltava työssä 12 kuukautta, jotta olisi oikeutettu päivärahaan.

Valiokunta pitää edelleen ongelmallisena sellaisen työntekijän asemaa, joka sairauspäivärahan enimmäisaikoja koskevien säännösten mukaan jää vaille päivärahaa, mutta ei terveydellisistä syistä ole kykenevä työhön. Hän on oikeutettu työttömyysturvaan, jos hänen työkyvyttömyyseläkehakemuksensa on vireillä tai hylätty. Työkyvyttömyyseläkkeen hakeminen toisin sanoen ehkäisee väliinpuotoajatilanteen. Vaikka järjestely sinänsä turvaa sairastuneelle toimeentuloturvan piirissä pysymisen, ei järjestelyä voida pitää syyperusteiseen järjestelmään kovin hyvin soveltuvana.

Valiokunta pitää tarpeellisena, että uudistuksen toimeenpanossa seurataan, missä määrin nyt hyväksyttävät säännökset tosiasiallisesti estävät sairauspäivärahalta putoamista ja edesauttavat työelämässä pysymistä.

Yksityiskohtaiset perustelut

8 luvun 6 §. *Sairauspäivärahan estävät etuudet.* Esityksen tarkoituksena on, ettei kansaneläkelain mukainen työkyvyttömyyseläke olisi enää sairauspäivärahan estävä etuus, vaan eläke vähennettäisiin päivarahasta. Esityksessä ehdotetaan tämän vuoksi pykälän 1 momentista kumotavaksi 7 kohta. Esityksellä ei kuitenkaan ole tarkoitus muuttaa sitä tilannetta, että kansaneläkelain 12 §:n 1 momentin nojalla myönnettyä työkyvyttömyyseläkettä saavalla 68 vuotta nuoremalla vakuutetulla on oikeus sairauspäivärahaan, jos hän eläkkeelle siirtymisensä jälkeen on

työssä ja tulee työkyvyttömäksi työhön, jota hän eläkkeellä ollessaan on tehnyt ennen työkyvyttömyyden alkamista. Sen vuoksi valiokunta ehdottaa pykälän 3 momenttia muutettavaksi.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella sosiaali- ja terveystieteiden valiokunta ehdottaa,

että 2.—5. lakiehdotus hyväksytään muuttamattomina ja

että 1. lakiehdotus hyväksytään muutettuna seuraavasti:

Valiokunnan muutosehdotukset

1.

Laki

sairausvakuutuslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti kumotaan sairausvakuutuslain (1224/2004) 8 luvun 6 §:n 1 momentin 7 kohta, *(poist.)* **muutetaan** 8 luvun 6 §:n 3 momentti, sellaisena kuin se on laissa 708/2010, sekä lisätään 8 luvun 9 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laissa 1201/2009, uusi 5 momentti ja 9 luvun 11 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laissa 1342/2006, uusi 3 momentti seuraavasti:

8 luku

Sairauspäiväraha ja osasairauspäiväraha

6 § (*Uusi*)

Sairauspäivärahan estävät etuudet

Edellä 1 momentin 5—8 kohdassa tarkoitettua eläkettä, kansaneläkelain 12 §:n 1 momentin nojalla myönnettyä työkyvyttömyyseläkettä tai työeläkelakien mukaista täyttä työkyvyttömyyseläkettä saavalla 68 vuotta nuoremalla vakuu-

tetulla on kuitenkin oikeus sairauspäivärahaan, jos hän eläkkeelle siirtymisensä jälkeen on työssä ja tulee työkyvyttömäksi työhön, jota hän eläkkeellä ollessaan välittömästi ennen työkyvyttömyyden alkamista on tehnyt. Sairauspäivärahan määrä lasketaan tällöin eläkkeelläoloaikana ansaittujen työtulojen perusteella siten kuin 11 luvussa säädetään ottaen huomioon 12 luvun 2 §:n säännökset.

9 §
(Kuten HE)

9 luku

Vanhempainpäivärahat

11 §
(Kuten HE)

Voimaantulosäännös
(Kuten HE)

Helsingissä 25 päivänä marraskuuta 2010

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Inkeri Kerola /kesk	Markku Pakkanen /kesk
vpj.	Sirpa Asko-Seljavaara /kok	Päivi Räsänen /kd
jäs.	Outi Alanko-Kahiluoto /vihr	Paula Sihto /kesk
	Risto Autio /kesk	Seppo Särkiniemi /kesk
	Arja Karhuvaara /kok	Satu Taiveaho /sd
	Marjaana Koskinen /sd	Lenita Toivakka /kok
	Håkan Nordman /r	Erkki Virtanen /vas.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Eila Mäkipää.